

Γυναίκες στα Πολιτικά Κέντρα Αποφάσεων

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΛΟΜΠΥ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΝΩΣΗΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ «ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΕΥΘΥΝΗΣ – ΝΕΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ»	
"Γυναίκες στα πολιτικά κέντρα αποφάσεων"	Αθήνα, 7.5.2003
Ομιλία Άννας Καραμάνου-Ευρωβουλευτού Προέδρου της Επιτροπής Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων Ευκαιριών	

Αισθάνομαι ιδιαίτερη χαρά που με προσκαλέσατε να μιλήσω στο σημερινό συνέδριο που διοργανώνεται από το Ευρωπαϊκό Λόμπυ Γυναικών και την Ένωση Γυναικών Ελλάδας. Αναμφισβήτητα, οι οργανώσεις σας διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο στην προώθηση της ισότητας των φύλων και η πολύτιμη συμβολή σας στην ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλες τις δράσεις και πολιτικές είναι γενικώς αναγνωρισμένη.

Μία σύντομη ιστορική ανασκόπηση καθιστά σαφές, ότι η αναγνώριση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών είναι ένα πρόσφατο γεγονός. Στην Ευρώπη οι γυναίκες άρχιζαν δειλά να εμφανίζονται στο προσκήνιο της δημόσιας ζωής στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, με την ανάπτυξη του φεμινιστικού κινήματος. Χρειάστηκαν πολυετείς αγώνες για να

αναγνωρισθούν πλήρως οι γυναίκες ως πολιτικές οντότητες ίσες προς τους άνδρες, τουλάχιστον από νομική άποψη.

Στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα κορυφώθηκαν οι αγώνες της διεκδίκησης του δικαιώματος της ψήφου από τις γυναίκες, καθώς και του δικαιώματος ισότιμης πρόσβασης στην παιδεία, στην έμμισθη απασχόληση και την πολιτική ζωή, τομείς της δημόσιας ζωής για τους οποίους μέχρι πριν από μερικά χρόνια ίσχυε απαγόρευση (άβατο) για τις γυναίκες. Ειδικότερα κατά τα τελευταία 20 χρόνια, η προσπάθεια επικεντρώνεται στην επίτευξη μίας ισόρροπης συμμετοχής των δύο φύλων στους δημοκρατικούς θεσμούς και στις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων.

Αναμφισβήτητα σημειώθηκε σημαντική πρόοδος στην γυναικεία συμμετοχή σε όλους τους τομείς, ιδιαίτερα μετά τον Πόλεμο και την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η μεγάλη όμως αυτή αλλαγή, η μεγαλύτερη ειρηνική επανάσταση στην ιστορία της ανθρωπότητας, η αναγνώριση των θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων των γυναικών, δεν συνοδεύτηκε επαρκώς από ανακατανομή των παραδοσιακών οικογενειακών ευθυνών και των υποχρεώσεων της ιδιωτικής σφαίρας, προκειμένου να διευκολυνθεί ο συνδυασμός επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής. Παράλληλα, οι διακρίσεις και ανισότητες εις βάρος των γυναικών, καθώς και τα στερεότυπα με βάση το φύλο εξακολουθούν να υπάρχουν σε όλες τις δομές της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής ζωής συνοδευόμενα με ένταση της βίας κατά των γυναικών που αποτελεί τη χειρότερη μορφή παραβίασης δικαιωμάτων. Όλα αυτά, παρά τις πολυάριθμες διακηρύξεις και τα προγράμματα δράσης που αποφασίστηκαν στις Παγκόσμιες Διασκέψεις του Ο.Η.Ε. για τις γυναίκες στην πόλη του Μεξικού, το 1975, στο Ναϊρόμπι της Κένυας, το

1985, στο Πεκίνο της Κίνας, το 1995 και στην Νέα Υόρκη των Η.Π.Α., το 2000, στο πλαίσιο των οποίων θεσπίστηκε η αρχή των ίσων ευκαιριών και διακηρύχθηκε ότι τα δικαιώματα των γυναικών είναι ανθρώπινα δικαιώματα.

28 χρόνια μετά την πρώτη διάσκεψη του Ο.Η.Ε. στο Μεξικό για τις γυναίκες, η στατιστική εικόνα της γυναικείας συμμετοχής στα υψηλά επίπεδα της διαδικασίας λήψης αποφάσεων παραμένει απογοητευτική. Η σημερινή πολιτική πραγματικότητα χαρακτηρίζεται από ένα σοβαρό δημοκρατικό έλλειμμα, δεδομένου ότι οι γυναίκες, ως πλειοψηφία του εκλογικού σώματος, είτε είναι μειοψηφία είτε απουσιάζει εντελώς από τα κέντρα αποφάσεων. Είναι βέβαιο ότι η απουσία ή υποεκπροσώπηση των γυναικών στην διαμόρφωση και στην λήψη των αποφάσεων συντελεί στην διαιώνιση των διακρίσεων λόγω φύλου, στην περιθωριοποίηση ζωτικών κοινωνικών θεμάτων, στην οικονομική ένδεια, αλλά και στην ελλιπή λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών.

Η βία, η σεξουαλική κακοποίηση, η αυξημένη ανεργία των γυναικών, η άνιση αμοιβή μεταξύ ανδρών και γυναικών στο χώρο της εργασίας, η ανισότητα ευκαιριών για επαγγελματική άνοδο και η παράλογη απαίτηση – μόνο από τις γυναίκες – της εναρμόνισης πολλών και διαφορετικών ρόλων, είναι προβλήματα άμεσα συνδεδεμένα με το γεγονός ότι οι γυναίκες δεν συν-διαμορφώνουν την πολιτική ατζέντα και δεν διαθέτουν οικονομική και πολιτική δύναμη. Μόνο όταν οι γυναίκες αντιπροσωπευθούν επαρκώς στα κέντρα σχεδιασμού του μέλλοντος και λήψης πολιτικών αποφάσεων, τα προβλήματά τους θα βρουν ικανοποιητικές λύσεις.

Η όποια σημερινή περιορισμένη γυναικεία συμμετοχή στις πολιτικές αποφάσεις έχει επιτευχθεί αποκλειστικά χάρη στο κίνημα των γυναικών και σε πρωτοβουλίες όπως η

εφαρμογή πολιτικών ίσων ευκαιριών, μέτρα θετικής δράσης και η καθιέρωση ποσοτώσεων. Το πρόβλημα, ωστόσο, δεν είναι να αυξηθεί απλώς ο αριθμός των γυναικών στις θέσεις λήψης αποφάσεων, αλλά να αλλάξει η κουλτούρα που αναγνωρίζει την πρωτοκαθεδρία των ανδρών και να αξιολογηθεί ποσοτικά και ποιοτικά η εργασία και η συνεισφορά των γυναικών στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, με τα ίδια ακριβώς κριτήρια που ισχύουν για τους άνδρες. Είναι βέβαιον ότι οι υποδομές στο χώρο της υγείας, της εκπαίδευσης και της κοινωνικής πρόνοιας, η φροντίδα και η συμπαράσταση στα κοινωνικά αποκλεισμένα άτομα, η προστασία του ανθρώπινου και φυσικού περιβάλλοντος και άλλα θέματα που αφορούν στην βελτίωση της ποιότητας ζωής και αποτελούν βασικές παραμέτρους της βιώσιμης ανάπτυξης μιας χώρας, μπορούν να τύχουν ιδιαίτερης προώθησης, αν μία «κρίσιμη μάζα» γυναικών συμμετέχει στις διαδικασίες σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων.

Η ισόρροπη συμμετοχή ανδρών και γυναικών στην πολιτική ζωή αποτελεί βασική προϋπόθεση για την εξέλιξη κάθε δημοκρατικής κοινωνίας και μοχλό για την κοινωνική πρόοδο. Ωστόσο, αυτό προϋποθέτει αναθεώρηση του συμβολαίου των φύλων και μία δίκαιη κατανομή όλων των ευθυνών και των υποχρεώσεων της δημόσιας και της ιδιωτικής ζωής. Προϋποθέτει επίσης αλλαγές στα μοντέλα του χρόνου εργασίας, στις νοοτροπίες, στις συμπεριφορές, στις πρακτικές και στις δομές των κομμάτων και της κυβέρνησης.

Χρειάζονται αξιοκρατικές διαδικασίες επιλογής των στελεχών και των βουλευτών και ένα εκλογικό σύστημα που δεν θα αποκλείει εξ'ορισμού τη συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική. Παράλληλα θα πρέπει να καλλιεργηθεί η ικανότητα των γυναικών να συμμετέχουν σε

ηγετικές θέσεις, μέσω της εκπαίδευσης και της επιμόρφωσης σε ηγετικά καθήκοντα και σε θέσεις λήψης αποφάσεων, σε δημόσιες ομιλίες και στην αυτόνομη διεκδίκηση δικαιωμάτων, καθώς και στην προώθηση πολιτικών εκστρατειών και άλλων σχετικών προγραμμάτων. Από την εξέταση στατιστικών δεδομένων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθίσταται προφανές ότι τα κράτη μέλη που διαθέτουν τα μεγαλύτερα ποσοστά γυναικείας εκπροσώπησης (σκανδιναβικές χώρες) είναι τα κράτη που έχουν αναλογικό ή μικτό εκλογικό σύστημα με λίστες υποψηφίων, σε αντίθεση με τα κράτη που έχουν πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα ή σύστημα με ψήφο προτίμησης και χαμηλότερα ποσοστά γυναικείας εκπροσώπησης.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, ήδη από τη Συνθήκη της Ρώμης το 1957, συνέβαλε αποφασιστικά στην προώθηση της ισότητας των δύο φύλων με την υιοθέτηση νομοθετικών μέτρων και άλλων ρυθμίσεων με στόχο την πρόληψη και την εξάλειψη των διακρίσεων σε όλους τους τομείς της ζωής. Η ανάγκη για ισόρροπη συμμετοχή ανδρών και γυναικών στις θέσεις λήψης αποφάσεων αναγνωρίσθηκε με τη Σύσταση του Συμβουλίου των Υπουργών του 1996, η οποία ζητά από τα κράτη μέλη να αναπτύξουν δράσεις που θα προάγουν την ισότητα των φύλων στη λήψη πολιτικών αποφάσεων. Με την συνθήκη του Άμστερντάμ, η ισότητα ανδρών και γυναικών αναγνωρίσθηκε ως ένας από τους κυριότερους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με βάση τη Συνθήκη αυτή, το 5^ο Κοινοτικό Πρόγραμμα για την Ισότητα των Φύλων, το οποίο υιοθετήθηκε για την περίοδο 2001 – 2005, περιλαμβάνει την ίση εκπροσώπηση και συμμετοχή των γυναικών στη λήψη των αποφάσεων, ως έναν από τους στόχους του.

Είναι κατά συνέπεια αντιληπτό ότι, η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί ένα πρόσφορο θεσμικό πλαίσιο για δράση και ανάληψη πρωτοβουλιών. Αξίζει επίσης να αναφερθεί η σημαντική πρόοδος που σημειώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση στη δεκαετία του '90. Από το 1991 έως το 1999, ο αριθμός των γυναικών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αυξήθηκε από 19% σε 31%, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή από 10% σε 25% και στις κυβερνήσεις των κρατών μελών από 11% σε 23%. Σήμερα, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμμετέχουν πέντε (5) γυναίκες Επίτροποι και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το ποσοστό της γυναικείας συμμετοχής ανέρχεται στο 31%.

Θέλω επίσης να αναφέρω ότι ορισμένα κράτη μέλη έχουν ήδη θεσπίσει νόμους για ισότιμη εκπροσώπηση στις τοπικές και κοινοβουλευτικές εκλογές (Γαλλία, Βέλγιο, Ισπανία), ενώ σε άλλα κράτη μέλη (Γερμανία, Ιρλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο) διαγράφεται παρόμοια τάση.

Θα ήθελα ακόμη να αναφερθώ στη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία αποτελεί σήμερα όρο εκ των ουκ άνευ για την εδραίωση της σταθερότητας, της δημοκρατίας, της ειρήνης και της ευημερίας στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Βάσει των πολλαπλών δεσμεύσεων και διακηρύξεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών για την επίτευξη της ισότητας των φύλων, σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, η διευρυμένη Ευρώπη θα έπρεπε να σημαίνει μία Ευρώπη χωρίς καμία μορφή αποκλεισμού. Η ισότιμη, δηλαδή, εκπροσώπηση γυναικών και ανδρών στις εργασίες της Συντακτικής Συνέλευσης για το μέλλον της Ευρώπης, εν όψει της Διεύρυνσης, θα έπρεπε να είναι το φυσικό αποτέλεσμα των εν λόγω δεσμεύσεων και διακηρύξεων. Δυστυχώς κάτι τέτοιο δεν συνέβη. Στο σύνολο των 105 μελών της Συνέλευσης συμμετέχουν μόνο 17 γυναίκες.

Η Επιτροπή Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων Ευκαιριών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της οποίας έχω την τιμή να είμαι πρόεδρος, άσκησε έντονη κριτική για τη σύνθεση της Συνέλευσης, αλλά και δεν έπαψε να εργάζεται εντατικά προκειμένου να ενισχυθεί το θεσμικό πλαίσιο για την ισότητα των φύλων στη μελλοντική Συνταγματική Συνθήκη.

Η Επιτροπή μας διοργάνωσε κατ' επανάληψη συνεδριάσεις με τη συμμετοχή Μελών της Συντακτικής Συνέλευσης, εκπροσώπων μη κυβερνητικών οργανώσεων, εμπειρογνωμόνων και εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κατά τη διάρκεια των οποίων εξέτασε θέσεις και προτάσεις για το ρόλο των γυναικών στην νέα Συνθήκη. Παρόμοιες συνεδριάσεις πραγματοποιήσαμε με το Δίκτυο των Βουλευτών που είναι αρμόδιοι για θέματα ισότητας στα κράτη μέλη και στις υπό ένταξη χώρες. Μία από τις συνεδριάσεις με το εν λόγω Δίκτυο έλαβε χώρα, με δική μου πρωτοβουλία, στις 31 Μαρτίου, στην Αθήνα, όπου υιοθετήσαμε μία δεύτερη Διακήρυξη σχετικά με τη νέα Συνθήκη η οποία συμπληρώνει την πρώτη που είχε υιοθετηθεί κατά τη συνεδρίαση του Δικτύου στην Κοπεγχάγη, στις 23 – 24 Νοεμβρίου 2002.

Θα αναφέρω ενδεικτικά μερικά από τα αιτήματά μας προς τη Συνέλευση, όπως :

- “ η ισότητα ανδρών και γυναικών θα πρέπει να συμπεριληφθεί στις αξίες της Ένωσης,
- “ να ενισχυθεί η νομική βάση, ώστε η ισότητα των φύλων να κατοχυρωθεί στην πράξη και σε όλους τους τομείς πολιτικής, συμπεριλαμβανομένης και της διασφάλισης ισόρροπης συμμετοχής ανδρών και γυναικών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.
- “ ρητή απαγόρευση κάθε διάκρισης με βάση το φύλο,

- “ το gender mainstreaming θα πρέπει να αποτελέσει βασική αρχή της Συνταγματικής Συνθήκης
- “ η καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών θα πρέπει να είναι ένας από τους στόχους και να έχει νομική βάση στη Συνθήκη
- “ το νέο Σύνταγμα θα πρέπει να γραφεί σε γλώσσα ουδέτερη ως προς το φύλο
- “ το «κοινοτικό κεκτημένο» θα πρέπει να διασφαλιστεί πλήρως και να ενισχυθεί.

Τελειώνοντας, θέλω να τονίσω ότι το θέμα της ισότητας των δύο φύλων δεν είναι μόνο θέμα δικαιοσύνης μεταξύ ανδρών και γυναικών. Αποτελεί θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα και βασική αρχή της δημοκρατίας. Οι γυναίκες και οι αξίες των γυναικών δεν μπορούν να περιθωριοποιηθούν στη διαδικασία της οικοδόμησης του μέλλοντος της Ευρώπης. Η μελλοντική συνταγματική Συνθήκη πρέπει να αντανakλά τις προσδοκίες των γυναικών και των ανδρών σε μία διευρυμένη Ευρώπη και να επιβεβαιώνει την εδραιωμένη αρχή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών.

Στόχος μας είναι να κατοχυρώσουμε στη Συνθήκη την ισότητα των φύλων, ώστε να παρέχει τα νομικά εργαλεία για την υλοποίησή της, σε όλους ανεξαιρέτως τους τομείς.

Άννα Καραμάνου

Μιχαλακοπούλου 104

11528 Αθήνα

τηλ. 210-7775223

φαξ. 210-7757771

Email: info@karamanou.gr